

УДК 339.5.012.435

I. I. ПУЗАНОВ,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародних фінансів,
Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Вплив експортоорієнтованої та імпортозамінної стратегії на характер і напрями економічного зростання

Розглядаються питання використання стратегії стимулювання експорту та імпортозаміщення з метою отримання фінансових ресурсів для економічного розвитку. Можливість і навіть необхідність використання цих стратегій обґрунтовувалася у теоретичних підходах та практичних концепціях, зокрема у прийнятій ООН декларації нового міжнародного економічного порядку. Показано серйозні успіхи у цьому напрямі нових індустриальних країн Південно-Східної Азії, країн АСЕАН та окремих латиноамериканських країн. Розглянуто економічну політику окремих країн і механізм реалізації ними експортоорієнтованої та імпортозамінної стратегії, труднощі та проблеми при їх реалізації.

Ключові слова: імпортозамінна стратегія, експортоорієнтована стратегія, країни, що розвиваються, розвинені країни, експорт, імпорт, торгівля.

Постановка проблеми. У країнах, що розвиваються, в останні три десятиліття відбуваються прогресивні структурні зрушення у промисловості: знижується частка добувної промисловості, яка дедалі більшою мірою працює на внутрішній ринок, зростає частка обробної промисловості, а в ній – питома вага галузей, також орієнтованих в основному на внутрішній ринок. Ці зрушення певною мірою свідчать, що в економіці країн, що розвиваються, поступово формується національний відтворювальний комплекс і що вже неможливо беззастережно трактувати їх як аграрно-сировинний придаток центрів світового капіталістичного господарства.

Розвиток промисловості в країнах Азії, Африки та Латинської Америки базувався скоріше на заміщенні імпорту або розширенні експорту, ніж на розвитку внутрішнього ринку як такого, тобто переважно на зв'язках цих країн зі світовим ринком. Крім того, він значною мірою орієнтувався на споживчий попит порівняно нечисленних заможних верств населення і здебільшого відповідав капіталомісткій моделі. Все це зумовило не тільки вузькість бази економічного розвитку в більшості країн, що розвиваються, і слабкість працепоглинаючих можливостей їхньої промисловості, а й досить значні перепади в темпах її зростання, залежність економічного розвитку цих країн від кон'юнктури світового ринку.

З проведенням аграрних реформ у цих країнах осередки сучасних продуктивних сил, які формувалися спочатку у промисловості, стали виникати і у сільському господарстві. Як наслідок, сільське господарство стало об'єктом активного впливу зовнішнього фінансування. Його роль зростала й тому, що розвиток сучасних форм господарства у аграрному секторі виявився нездатним вирішити ні продовольчу проблему, ні проблему зайнятості. У результаті наростання продовольчого дефіциту в країнах, що розвиваються, збільшувався імпорт продовольства з промислово розвинених країн, що призвело до зростання продовольчої залежності багатьох країн, що розвиваються, і створення умов для проведення неоколоніальної політики.

Однак основні структурні диспропорції в економіці цих країн, особливо в промисловості, пов'язані із залежним характером зовнішньоекономічних стосунків, не були подолані. Хоча промисловість розвивалася випереджальними темпами,

© I. I. Пузанов, 2014

збереглася головна диспропорція у її відтворювальному процесі – невідповідність між фондами відшкодування та накопичення, що визначають сумарні потреби цих країн у припливі виробничих інвестицій, і розвитком технологічних галузей, який визначає приплив інвестицій з внутрішніх джерел. Це стало однією з причин посилення залежності цих країн від імпорту промислової продукції.

У більшості теоретичних досліджень останнього часу дедалі більш значне місце відводиться питанню про те, за яких умов зовнішня торгівля країн з невисоким рівнем економічного розвитку може сприяти їх економічному зростанню і розвитку та підвищенню добробуту їх населення. Ця група питань докладно розглядається у щорічних дослідженнях Секретаріату ЮНКТАД “Доповідь про торгівлю і розвиток”. Ключовою проблемою тут є взаємодія між державним регулюванням і ринковими силами у процесі економічного розвитку та зовнішньої торгівлі у спосіб, сприятливий для економічного розвитку країни.

У 60–90-х рр. XX століття в багатьох країнах Латинської Америки й Південно-Східної Азії набули розвитку теоретичні концепції та комплекс практичних заходів, що отримали назву “імпортозамінна і експортоорієнтована політика”. Наприклад, Бразилія у цей період за допомогою імпортозамінної політики значно розвинула свій промисловий потенціал і поступово стала переходити до експортоорієнтованої політики. Країни Південно-Східної Азії зосередилися на експортоорієнтованій політиці, суттєво зміцнивши у низці напрямів свої позиції на світовому ринку і значно прискоривши розвиток своєї економіки. Зазвичай перший тип торговельної політики передує другому типу.

За реалізації обох типів торговельної політики провідну роль відіграє протекціонізм. Першим дослідником цієї проблеми був німецький економіст Ф. Ліст, хоча ідея протекціонізму є тільки одним з аспектів його теоретичної розробки проблеми подолання господарської відсталості. Ф. Ліст був фактично прихильником, а не супротивником вільної торгівлі, вважаючи, однак, що вона допустима лише між країнами з приблизно однаковим рівнем економічного і технологічного розвитку. Головну проблему Німеччини того часу він бачив у ліквідації технологічної відсталості. На вирішення цього завдання і була спрямована вся система запропонованих ним заходів.

У главу кута Ліст ставив формування “інтелектуального капіталу” через пізнання й освоєння накопичених людством ідей. Тому він виступав за всебічний розвиток загальної і спеціальної освіти, культури та навичок професійної праці. Водночас він відзначав важливість інвестицій у “матеріальні” компоненти капіталу, які ґрунтуються на новітніх технологіях і практичних знаннях, придбаних в процесі його експлуатації. Щоб прискорити доступ до останніх технологічних досягнень, Ф. Ліст пропонував імпортувати відповідне обладнання, залучати іноземні інвестиції та зарубіжних фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу протекціоністської зовнішньоторговельної політики присвячено досить велику кількість публікацій. Серед них можна згадати класичні публікації: А. Сміта [1], Д. Рікардо [2], Дж. С. Міля [3], А. Шторха [4], Б. Уліна [5], Дж. Ю. Стігліца [6], І. І. Дюмулена [7], У. Дж. Бернстайна [8], Г. Цвіденек-Зюденгорста [9], Ф. Кольби [10], Ф. Броделя [11], Г. Вебера [12], Ф. Шлосера [13], Н. Рожкова [14], Р. Майра [15] та ін.

Метою публікації є аналіз досвіду реалізації експортоорієнтованої та імпортозамінної стратегії в сучасних міжнародних економічних відносинах.

Виклад основного матеріалу. Імпортозамінна політика передбачає два напрями дій уряду:

- перше – це введення імпортних протекціоністських бар’єрів щодо тих галузей національної економіки, які передбачається захистити від іноземної конкуренції, створення сприятливих умов для їх розвитку та скорочення імпорту конкуруючих товарів;
- друге – це використання прямих і непрямих субсидій для галузей національного виробництва, що конкурують з імпортною продукцією, аби підвищити конкурентоспроможність національних товарів на внутрішньому ринку та скоротити імпорт.

Зазвичай ці напрями поєднуються. Метою імпортозамінної стратегії є розвиток національної економіки. Наприклад, підвищення урядом мит на іноземні товари має на меті зменшення імпорту іноземної продукції і одночасне встановлення внутрішнього пільгового оподаткування або пільгових тарифів на елементи собівартості для національних підприємств, які виробляють аналогічну продукцію. Це скорочує витрати національних товаровиробників і дозволяє їм успішно боротися з іноземною конкуренцією на внутрішньому ринку. Зазвичай імпортозамінна політика згортається у міру зростання внутрішнього виробництва.

Наступний етап – це перехід до експортоорієнтованого виробництва. Для цього уряд здійснює заходи, що полегшують вивезення товарів, створює фінансові пільги для тих галузей, які виробляють експортну продукцію, і веде боротьбу за поліпшення збуту товарів на зовнішніх ринках. Зазвичай експортоорієнтована політика включає зниження імпортних торговельних бар'єрів, оскільки це веде до здешевлення імпортних товарів, зниження загального рівня цін у країні, а відтак до зниження витрат експортоорієнтованих галузей виробництва та підвищення їхньої конкурентоспроможності.

Імпортозамінна політика певним чином сприяє розширенню промислового потенціалу. Але з багатьох об'єктивних і суб'єктивних причин, насамперед внаслідок тиску ринкової стихії, відсутності комплексного підходу до розвитку ця політика не завжди та не скрізь проводилася успішно. У результаті нерідко розвивалися галузі, не здатні сформувати основу економічної самостійності, з'являлися дрібні відсталі підприємства, рентабельність яких підтримувалася лише протекціонізмом, створювалися виробництва з високим рівнем імпортної компоненти, що вело до зростання, а не до скорочення потреб в імпорті. При цьому більш високий ступінь забезпечення попиту на промислову продукцію місцевим виробництвом зазвичай досягався у країнах з більш емним внутрішнім ринком, тобто з більш значними масштабами і рівнем розвитку економіки.

Перехід до стратегії експортної орієнтації дозволив країнам, що розвиваються, зняти певні обмеження, які накладаються на економічне зростання вузькістю внутрішнього ринку, відсталістю галузевих і технологічних пропорцій економіки. Однак особливістю міжнародного поділу праці є формування виробничої спеціалізації країн, що розвиваються, під визначальним впливом економічних інтересів розвинутого центру світового господарства. А цей центр потребує лише такого розвитку периферії, який відповідає потребам монополістичного капіталу в самозростанні.

Імпортозамінна стратегія вимагає проведення інтервенціоністських заходів з метою захисту національних галузей від міжнародної конкуренції. Її результатом є придушення експорту і зниження конкурентоспроможності на світових ринках. Отже, можна говорити про антиекспортний характер системи імпортозаміщення, оскільки інтервенціоністські заходи сприяють виробництву на внутрішній ринок, який стає більш прибутковим і менш ризиковим, ніж виробництво на експорт. Антиекспортний характер імпортозаміщення призводить до:

1. Переоцінки валютного курсу національної валюти та інших прихованих або прямих імпортних субсидій, що стримують ціни на капітальні товари, напівфабрикати і сировину, які недоступні на внутрішньому ринку, але необхідні для створення й функціонування імпортозамінних галузей (наприклад, виробництво автомобілів, машинобудування, нафтопереробна промисловість).
2. Швидких темпів інфляції, які підвищують ступінь переоцінки валютного курсу і часто стають чинником зростання бюджетного дефіциту (як частки ВВП), що фінансується через зростання грошової маси.
3. Недостатніх експортних стимулів (внаслідок переоцінки валютного курсу) і слабких експортних можливостей (внаслідок швидких темпів інфляції), що призводить до отримання валюти нижче обсягів, необхідних для фінансування критичного імпорту. Балансування досягається шляхом валютного контролю, тобто регульованого державою перерозподілу

валюти. Валютний контроль породжує режим повної неконвертабельності валюти, який позбавляє експортера можливості отримання прибутку від експортних угод, перерозподіляє валютні надходження експортера на здійснення платежів за міжнародними зобов'язаннями уряду.

Сприяння зростанню експорту і реінтеграція у світову економіку можуть бути успішними тільки в разі відмови держави від антиекспортної стратегії. Це вимагає загальносистемних підходів до створення макроекономічних умов для орієнтації економічної поведінки на світовий ринок, а також для економічної стабільності.

Взаємозалежність чинників, що впливають на міжнародну конкурентоспроможність країни, представлено на рис 1. Перший етап реформ включає лібералізацію зовнішньої торгівлі та впровадження конвертованості валют, другий – девальвацію валют й інфляційний контроль шляхом ліквідації бюджетного дефіциту.

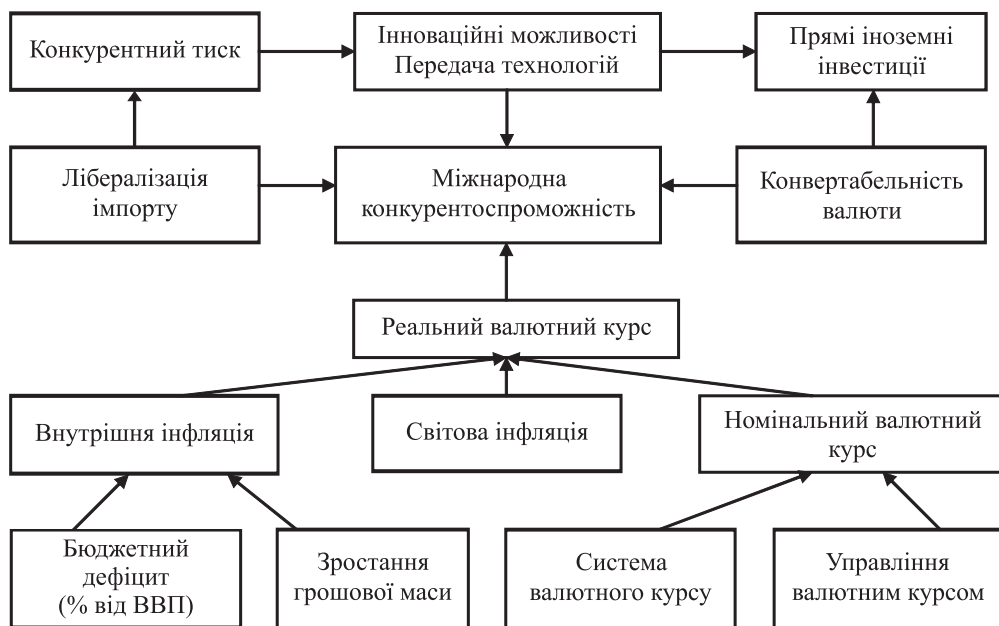

Рис. 1. Чинники, що формують міжнародну конкурентоспроможність
Джерело: складено автором.

Під впливом попиту з боку розвинених країн структурні зрушення в експорті країн, що розвиваються, відбувалися насамперед через зміну профілю сировинної орієнтації: зміну співвідношення між експортом сільськогосподарської і мінеральної сировини, між експортом гірничорудної сировини та паливно-енергетичних матеріалів при досить скромному зростанні промислового експорту, особливо трудомісткої продукції.

Розвиток експортного сектора, особливо там, де він відбувався завдяки іноземному капіталу, мав здебільшого анклавний характер і не мав суттєвого впливу на перебудову галузевої та технологічної структури економіки країн, що розвиваються. З посиленням інтеграції цих країн у світове господарство значно зросла їх залежність від процесів, що відбуваються у промислово розвинених країнах, та чутливість до структурних і циклічних криз. Саме тому, незважаючи на зростання участі країн, що розвиваються, в міжнародному поділі праці та розширення їх зовнішньої торгівлі, експортні надходження цих країн не забезпечували покриття їхніх потреб у фінансуванні розвитку національних економік (табл. 1).

Зростання країн, що розвиваються, характеризувалося нестійкою динамікою експорту та імпорту (табл. 2).

Таблиця 1

Динаміка експорту країн, що розвиваються

(млн дол.)

Роки	Експорт, fob	Імпорт, cif	Сальдо
1980	599757	496880	102877
1990	840994	797036	43958
2000	2052172	1916379	135793
2005	3815605	3425789	389816
2008	6293307	5746496	546811
2009	4988924	4661229	327695
2010	6407121	6020648	386473
2011	7785920	7321081	464839

Джерело: [16].

Таблиця 2

Частка окремих регіонів у світовому експорті (імпорті)

(%)

Роки	Країни, що розвиваються	Трансформаційні країни	Розвинуті країни
1980	29,5 (23,9)	4,2 (4,0)	66,3 (72,1)
1990	24,2 (22,2)	3,4 (3,9)	72,4 (73,9)
1995	27,7 (28,6)	2,4 (2,2)	69,9 (69,2)
2000	31,8 (28,8)	2,4 (1,6)	65,8 (69,7)
2005	36,3 (31,7)	3,4 (2,5)	60,3 (65,8)
2007	37,7 (33,2)	3,9 (3,3)	58,3 (63,6)
2008	39,0 (34,9)	4,6 (3,7)	56,4 (61,4)
2009	39,9 (36,7)	3,8 (3,2)	56,3 (60,1)
2010	42,0 (39,0)	4,1 (3,2)	53,9 (57,7)
2011	42,8 (39,8)	4,5 (3,5)	52,7 (56,7)

Джерело: [16, с. 10–11].

Зростання частки цих країн у світовій торгівлі відбувалося здебільшого через перерозподільні процеси, зростання цін на сировинну продукцію і не підкріплювалося відповідними зрушеннями у структурі економіки та фізичного обсягу експорту. До того ж, у періоди посилення протекціонізму на промислових ринках розвинених країн і в періоди криз скорочувався попит розвинених країн на промислові товари, вироблені в країнах, що розвиваються, з відповідним зменшенням частки країн, що розвиваються, в імпорті розвинених країн [17].

Сповідьнявся, а потім і повністю припинився чистий приплив зовнішніх ресурсів до країн, що розвиваються. На процесі відтворення в цих країнах вкрай негативно позначилося різке скорочення обсягу і одночасно подорожчання кредиту внаслідок зростання відсоткових ставок та підвищення курсу долара, обмеження маси ліквідних коштів на міжнародному приватному ринку позичкового капіталу. Зростання бюджетного дефіциту у розвинених країнах несприятливо вплинуло на обсяг державної “допомоги розвитку”. Нарешті, колосальне зростання платежів країн, що розвиваються, у вигляді прибутків від іноземних інвестицій та відсотків за зовнішніми позиками поставило багатьох з них на межу фінансового банкрутства.

У 1982 р. близько двох десятків країн, що розвиваються, були змушені переглянути терміни погашення зовнішньої заборгованості, а деякі з них – і виплату відсотків за позиками. У цих умовах західні банки стали згортати кредитування

країн, що розвиваються. У 1982 р. приплив приватних кредитів до цих країн склав лише 25 млрд дол. проти 51 млрд дол. у 1981 р., тобто знизився майже до рівня 1978 р. (24 млрд дол.) [17]. Поновлення кредитів цим країнам було поставлено у жорстку залежність від умов МВФ. До того ж, навіть обговорення перегляду умов державної або гарантованої заборгованості зараз все частіше координуються з переговорами про врегулювання приватних боргів.

У 1983 р. стабілізаційні програми МВФ здійснювали вже чотири десятки країн, що розвиваються, а це означало для них обмеження імпорту і бюджету, згортання інвестиційно-виробничих програм, а також посилення підпорядкування внутрішньої економічної політики рекомендаціям міжнародних кредитно-фінансових інститутів, контрольованих транснаціональними корпораціями та транснаціональними банками.

Під впливом кризи різко сповільнилася структурна перебудова економіки країн, що розвиваються, а “Третє десятиліття розвитку”, оголошене ООН у 80-х рр., було практично зірвано, так і не розпочавшись. Скорочення попиту розвинених країн на енергосировинні ресурси і жорсткість протекціонізму щодо імпорту промислових товарів з країн, що розвиваються, призвели до скорочення експорту та імпорту останньої групи країн, згортання виробничих програм й, врешті-решт, призупинення зростання ВВП у цих країнах.

За минулі десятиліття серйозно змінилась участь країн, що розвиваються, у системі світового господарства, що поставило під сумнів питання про перспективи їх економічного розвитку.

По-перше, відбулася зміна лідерів серед нових індустріальних країн. Від експортерів нафти лідерство перейшло до експортерів промислової продукції, які, маючи в своєму розпорядженні більш солідний виробничий і технологічний потенціал, виявилися більш пристосованими до мінливої кон'юнктури світового господарства. Однак розвинені країни останнім часом стали застосовувати протекціоністські заходи проти розширення експорту промислових товарів з країн, що розвиваються. Це серйозно ускладнює умови відтворення у тих країнах, які здійснюють прискорену індустріалізацію.

По-друге, майже всі великі позичальники на міжнародному ринку приватного капіталу, особливо промислові експортери, різко збільшили темпи розвитку.

По-третє, більш повільними, але й більш стійкими темпами розвивалися великі країни з відносно ємним внутрішнім ринком та диверсифікованою промисловою структурою, менш залежні від зовнішніх чинників зростання і, відповідно, від стихійних процесів, що відбуваються у центрі системи світового капіталістичного господарства.

По-четверте, низькі темпи розвитку за мінімальних галузевих і технологічних зрушень мали найменш розвинуті країни.

Протягом 80-х – 90-х років практично були зведені нанівець прийняті у рамках ООН принципи декларації нового міжнародного економічного порядку (НМЕП), що унеможливило радикальні зміни у державній економічній політиці країн, що розвиваються.

Головним об'єктом неоколоніального наступу є економічний суверенітет країн, що розвиваються. Особливо чітко це було продемонстровано положеннями Вашингтонського консенсусу.

Фактично розвинені країни ведуть наступ на економічний суверенітет країн, що розвиваються, зокрема через упровадження неоліберальних концепцій економічного розвитку, з метою послабити саму основу їх самостійної політики, взяти її під контроль, щоб зростання економік цих країн відбувалося лише у відповідності до зовнішньоекономічних інтересів розвинених країн. Через посередництво МВФ і МБРР багатьом країнам, що розвиваються, як заходи так званого “оздоровлення” економіки та методів економічної політики пропонують приватизацію підприємств державного сектора, сприяння іноземному бізнесу й дерегуляцію економіки.

Отже, розвинені країни прагнуть полегшити проникнення у країни, що розвиваються, шляхом глобалізаційних процесів. Цілком зрозуміло, що “розчищення”

поля діяльності для ТНК у країнах, що розвиваються, потребує усунення однієї з головних перешкод на шляху їхньої експансії – опори цих країн на державний суверенітет у сфері економіки. Адже державна економічна політика та держсектор країн, що розвиваються, зазвичай відображають національні інтереси та специфічні вимоги до їх просування, які ігноруються у ході неоколоніальної експансії, оскільки національні інтереси країн, що розвиваються, часто суперечать глобальним і вузькокорисливим цілям ТНК.

Висновки. Як імпортозамінна, так і експортоорієнтована стратегія передбачають втручання держави в дію ринкових сил. Розумна взаємодія між ринковими силами і державним регулюванням є вирішальною умовою ефективного зростання й розвитку національної економіки. Ринкові сили є чинником рівноваги процесу економічного зростання. Однак держава має систематично втручатися в дію ринкового механізму, домагаючись оптимального вирішення наявних проблем і досягнення потрібних результатів. Стратегія експортної орієнтації, не підтримана прогресивними перетвореннями економічної структури країн, що розвиваються, та перебудовою міжнародних економічних відносин, не дала і не могла дати бажаних результатів. За цих умов постійне залучення нових зовнішніх ресурсів стає об'єктивно необхідним елементом відтворювального процесу в країнах, що розвиваються.

Список використаних джерел

1. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. Кн. 4, глава 1. О принципах коммерческой или меркантилистической системы / А. Смит. – М. : Эксмо, 2007. – С. 420–439.
2. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения / Д. Рикардо. – М. : Эксмо, 2007. Глава 7 : О внешней торговле. – 2007. – С. 153–168. Глава 25 : О колониальной торговле. – 2007. – С. 297–302.
3. Миль Дж. С. Основы политической экономии с некоторыми приложениями к социальной философии. Кн. 3, гл. 17–22 / Дж. С. Миль. – М. : Эксмо, 2007. – С. 611–663.
4. Шторх А. Курс политической экономии, или изложение начал, обуславливающих народное благосостояние / А. Шторх. – М. : Издательский дом «Экономическая газета», 2008. – С. 84–98.
5. Улин Б. Межрегиональная и международная торговля / Б. Улин. – М. : Дело, 2004. – 416 с.
6. Стиглиц Дж. Ю. Справедливая торговля для всех. Как торговля может содействовать развитию / Дж. Ю. Стиглиц, Ю. Чарлтон. – М. : Весь мир, 2007. – 280 с.
7. Дюмулен И. И. Международная торговля. Экономика, политика, практика / И. И. Дюмулен. – М. : ВАВТ, 2010. – 480 с.
8. Бернстайн У. Дж. Великолепный обмен: история мировой торговли / У. Дж. Бернстайн. – М. : АСТ, 2014. – 508 с.
9. Цвиденек-Зюденгорст Г. Возникновение великих держав / Г. Цвиденек-Зюденгорст. – СПб. : Типо-литография книгоиздательского т-ва «Просвещение». – 1904. – Т. 7. – С. 451.
10. Кольба Ф. История человеческой культуры / Ф. Кольба. – СПб : Издание книготорговца С. В. Звонарева, 1872. – Т. 2. – С. 283–573.
11. Бродель Ф. Структуры повседневности. Возможное и невозможное. Материальная цивилизация, экономика и капитализм, XV–XVIII вв. / Ф. Бродель. – М. : Прогресс, 1986. – Т. 1. – 622 с.
12. Вебер Г. Всеобщая история / Вебер Г. – Москва : Типография В. В. Исленьева, 1889. – Т. 2. – 845 с.
13. Шлоссер Ф. Всеобщая история / Ф. Шлоссер. – СПб., Москва : Издание книготорговца-типографа М. О. Вольфа, 1871. Т. 5. – 1871. – 738 с. Т. 6. – 1872. – С. 4–115.

14. Рожков Н. Русская история в сравнительно-историческом освещении / Рожков Н. – Петроград, Москва : Книга, 1923.
Т. 6. – 1923. – 285 с.
Т. 8. – 1923. – 259 с.
15. Майр Р. Экономическое развитие Западной Европы с крестовых походов / Р. Майр. – СПб. : Типолитография книгоиздательского т-ва «Просвещение», 1904. – Т. 7. – С. 113.
16. UNCTAD Handbook of Statistics. 2012. – Geneva : UNITED NATIONS, 2013. – 522 p.
17. International Financial Statistics Yearbook. – Wash. : IMF, 2000. – 1068 p.

И. И. ПУЗАНОВ,
*доктор экономических наук, профессор,
профессор кафедры международных финансов,
Институт международных отношений
Киевского национального университета имени Тараса Шевченко*

Влияние экспортоориентированной и импортозамещающей стратегии на характер и направления экономического роста

Рассматриваются вопросы использования стратегии стимулирования экспорта и замещения импорта с целью получения финансовых ресурсов для экономического развития. Возможность, а в некоторых случаях и необходимость использования этих стратегий обосновывалась в теоретических подходах и практических концепциях, принятии в рамках ООН декларации нового международного экономического порядка. Показаны серьезные успехи в этом направлении новых индустриальных стран Юго-Восточной Азии, стран АСЕАН и отдельных латиноамериканских стран. Рассмотрены экономическая политика стран и механизм реализации экспортоориентированной и импортозамещающей стратегии, трудности и проблемы при их реализации.

Ключевые слова: импортозамещающая стратегия, экспортоориентированная стратегия, развивающиеся страны, развитые страны, экспорт, импорт, торговля.

I. I. POUZANOV,
*Dr. Sc. (Economics), Prof.,
Professor of International Finance Department,
Institute of International Relations,
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

Influence of Export Promotion and Import Substitution Strategies on the Nature and Direction of Economic Growth

Use of policies to promote exports and import substitution in order to obtain financial resources for economic development is discussed. The opportunity or even the need for this strategy was justified in theoretical approaches and practical concepts and international documents. The substantial progress in this direction is shown by newly industrialized countries of South East Asia, ASEAN and some Latin American countries. The economic policy and implementation of mechanism for export stimulation and import substitution strategies, difficulties and problems in its implementation is considered.

The purpose of import substitution policies is to make national production work for domestic demand met by imports. Implementation of the policy of import substitution is very simple. To direct investment in these sectors, the government should set high import duties. If produced in such conditions, products, being not competitive in foreign markets, cannot

be exported. Countries pursuing the policy of import substitution, render "dependent" on imports of raw materials, equipment, etc., which affects adversely the balance of payments. Capital invested in less efficient manufacturing industries, the growth of the export sector is constrained. An indisputable truth of the classical theory of international trade it that duties and other restrictive measures tend to reduce imports, which inevitably leads to a reduction in exports. Import restrictions stimulate production in a way that fails to provide high efficiency. Export orientation policy is another kind of protectionism. When pursuing it, governments rely on exports stimuli, first and foremost by subsidizing export-oriented industries.

Keywords: *export promotion strategies, import substitution strategies, developing countries, developed countries, exports, imports, trade.*

